

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Система страхування в Україні – на стадії становлення. За умов малої місткості страхового ринку його успішний розвиток та довіра населення до страхової сфери залежить від фінансової стійкості кожної страхової компанії як суб'єкта ринку, що, у свою чергу, вимагає пошуку механізмів підвищення ефективності страхового підприємництва в Україні. Існуючі методики наукового обґрунтування управлінських рішень у страховій справі, створені сучасною західною економічною наукою, пристосовані здебільшого до інерційних, відносно стабільних економічних систем і не можуть бути перенесені на українську реальність. Актуальність цієї проблеми підсилюється і тим, що у сучасній економічній науці методика оцінювання фінансового стану страхових організацій, методи фінансового управління і контролю, які адекватні реальному стану страхового ринку та економіки в цілому, досліджені недостатньо.

Ринок страхових послуг залишається найбільш капіталізованим серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.03.2015 становила 385, у тому числі СК "life"¹ – 55 компаній, СК "non-life" – 330 компаній, (станом на 31.03.2014 – 404 компанії, у тому числі СК "life" – 61 компанія, СК "non-life" – 343 компанії). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення: так, станом на 31.03.2015 порівняно з аналогічною датою 2014 року, кількість компаній зменшилася на 19 СК. У порівнянні з I кварталом 2014 року на 825,1 млн. грн. (15,7%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій² збільшився на 670,3 млн. грн. (15,5%). Збільшення валових страхових премій відбулося з таких видів страхування, як: страхування вантажів та багажу (збільшення валових страхових платежів на 441,6 млн. грн. (187,8%)); автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка") (збільшення валових страхових платежів на 283,2 млн. грн. (20,7%)); страхування майна (збільшення валових страхових платежів на 150,4 млн. грн. (4,9%)); страхування фінансових ризиків (збільшення валових страхових платежів на 113,2 млн. грн. (25,5%)); авіаційне страхування (збільшення валових страхових платежів на 79,2 млн. грн. (89,0%)). Проте, у порівнянні з I кварталом 2014 року, зменшився обсяг валових страхових премій з таких видів страхування, як: страхування від нещасних випадків (зменшення валових страхових платежів на 170,3 млн. грн. (64,3%)), страхування життя (зменшення валових страхових платежів на 91,2 млн. грн. (16,3%)), страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (зменшення валових страхових платежів на 42,5 млн. грн. (8,8%).

Питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях за I квартал 2015 року незначно відхилилася від показника за I квартал 2014 року (I квартал 2015 року – 82,0% та 82,1% за I квартал 2014 року). Обсяг валових страхових виплат/відшкодувань у порівнянні з I кварталом 2014 року збільшився на 338,0 млн. грн. (27,6%), обсяг чистих страхових виплат збільшився на 332,0 млн. грн. (27,5%). Зростання обсягів валових страхових виплат у I кварталі 2015 року мало місце у всіх основних системоутворюючих видах страхування: так, збільшилися валові страхові виплати з таких видів страхування, як: страхування життя (збільшення валових страхових виплат на 153,6 млн. грн. (342,1%)) та автострахування (збільшення валових страхових платежів на 84,8 млн. грн. (12,3%)). Водночас, зменшилися валові страхові виплати зі страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ на 31,2 млн. грн. (64,2%) та страхування кредитів на 21,3 млн. грн. (50,2%). Рівень валових виплат у порівнянні з аналогічним періодом 2014 року збільшився на 2,4 в.п. та становив 25,6%.

Такий ріст відбувся за рахунок істотного збільшення валових страхових виплат (27,6%) при збільшенні надходжень валових страхових платежів на 15,7%. Високий рівень валових та чистих страхових виплат за видами добровільного особистого страхування – 45,1% та 45,7%, страхування життя – 42,4%, з обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів – 34,2% та 34,9% відповідно. Операції вихідного перестраховання у I кварталі 2015 року у порівнянні з аналогічним періодом 2014 року збільшилися з 1 268,7 млн. грн. до 1 613,1 млн. грн. за рахунок збільшення на 154,8 млн. грн. перестраховання в середині країни та збільшення на 189,6 млн. грн. операцій з перестраховання із страховиками-нерезидентами. Відповідно у I кварталі 2015 року у порівнянні з аналогічним періодом 2014 року збільшилась частка перестраховання ризиків у нерезидентів з 25,7% до 32,0% за рахунок зменшення частки вихідного внутрішнього перестраховання з 74,3% до 68,0%.

Страхові резерви станом на 31.03.2015 зросли на 18,3% у порівнянні з аналогічною датою 2014 року, при цьому технічні резерви – на 7,1%, а резерви зі страхування життя – на 42,6%. Станом 31.03.2015 показники загальних активів страхових компаній та обсягу сплачених статутних капіталів незначною мірою відхиляються від аналогічних показників станом на 31.03.2014. Так, загальні активи страховиків станом на 31.03.2015 у порівнянні з відповідним показником станом на 31.03.2014 зменшилися на 2,0%, з них активи, визначені законодавством для представлення коштів страхових резервів збільшилися на 5,2%, а обсяг сплачених статутних капіталів збільшився на 1,0%.

Отже, проведений аналіз фінансового стану страхових компаній дозволяє виділити чинники, які знижують ефективність страхової діяльності в Україні. Крім зовнішніх чинників, зокрема низький рівень

доходів населення, недосконалість законодавства, тіньові схеми оптимізації оподаткування, адміністративна монополізація страхового ринку, є й такі, які безпосередньо залежать від якості менеджменту страхових компаній. Це – тарифна політика, політика управління витратами, формування страхового портфеля, управління активами та інвестиційна політика страхових компаній. Саме ці сфери потребують розробки підходів та інструментарію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень з метою підвищення ефективності страхового підприємництва в Україні.

Українська федерація ubezpieчення в Стратегії розвитку страхового ринку України в 2012–2020 роках занотувала мету – відродження первинної ролі страхування як суспільно-корисної функції захисту майнових інтересів членів суспільства та держави на основі розбудови конкурентоспроможного, платоспроможного страхового ринку, з привабливим та широким асортиментом якісних страхових послуг, сучасними методами регулювання і нагляду із залученням інститутів саморегулювання.

Основними завданнями та заходами щодо реалізації Стратегії є:

– оздоровлення страхового ринку та протистояння наслідкам кризових явищ в політично-економічному житті України;

– розбудова ефективного, недискримінаційного державного нагляду;

– впровадження реального захисту прав споживачів;

– удосконалення системи управління ризиками в державі та суспільстві;

– сприяння розвитку основних видів страхування;

– інтеграція страхового ринку України до світового фінансового простору.

В країні немає належної інформаційної бази, де б зосереджувались дані про ризики, їх покриття, тенденції і нанесену шкоду. Досягнення стійкого розвитку страхового ринку потребує реалізації стратегії його розвитку згідно з визначеними етапами. Одночасно головними задачами розвитку страхування є підвищення конкурентоспроможності, рівня інвестиційної привабливості страхових компаній, розвиток сучасної інфраструктури страхового ринку, створення єдиних баз даних страхових компаній. Пріоритетним є розвиток класичних видів довгострокового і накопичувального особистого страхування, вдосконалення правових і організаційних основ обов'язкового страхування.

Неврегульованість діяльності страхових компаній також можна пояснити низьким рівнем вимог наглядових органів та недостатньою інформованістю потенційних страхувальників щодо фінансового стану страхових компаній. Фактично відсутній спеціалізований зовнішній аудит. На ринку України повинен існувати національний рейтинг страховиків, який адекватно б оцінював їхню діяльність і надавав правдиву й повну інформацію клієнтам та інвесторам про фінансову звітність та платоспроможність страховиків. Погоджуємося з пропозицією Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, щодо створення електронної системи контролю за операціями страхування та обліку, аналогічну тій, що існує в банківській системі. Адже, лише нещодавно страховиками добровільно почали подаватись дані про свою діяльність та на основі них розробляються агентствами рейтинги страхових компаній.